

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Piotr Prusinowski (przewodniczący)

SSN Józef Iwulski

SSN Halina Kuryło (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Z. K.
przeciwko E. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w B.
o wynagrodzenie za pracę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 5 lipca 2023 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych w Piotrkowie Trybunalskim
z dnia 23 czerwca 2021 r., sygn. akt V Pa 21/20,

**uchyla zaskarżony wyrok w punktach 1 i 3 i przekazuje sprawę
w tym zakresie Sądowi Okręgowemu w Piotrkowie Trybunalskim
do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim wyrokiem z dnia 5 kwietnia 2018 r.
oddalił apelację powódki od wyroku Sądu Rejonowego w Bełchatowie z dnia 27

kwietnia 2017 r., którym Sąd pierwszej instancji oddalił powództwo Z. K. przeciwko pozwanej E. Sp. z o.o. w B. o wynagrodzenie za pracę.

W sprawie ustalono następujący stan faktyczny. Z. K. jest pracownikiem E. Sp. z o.o. w B. od 1 maja 2001 r., przejętym w trybie art. 23¹ k.p. z E.1. Pracuje na stanowisku samodzielnego referenta ds. księgowości. Powódka pełni funkcję przewodniczącej zarządu Międzyzakładowego Związku Zawodowego „[...]” w E. Sp. z o.o. w B.. Międzyzakładowy Związek Zawodowy „[...]” w E. Sp. z o.o. w B. został zarejestrowany w Krajowym Rejestrze Sądowym w dniu 23 kwietnia 2015 r. Statut związku uchwalono w dniu 17 lutego 2015 r.

W pozwanej Spółce obowiązuje Zakładowy Układ Zbiorowy Pracy dla Pracowników E. Sp. z o.o. (dalej jako ZUZP) zawarty w dniu 4 grudnia 2003 r., wpisany do rejestru zakładowych układów zbiorowych pracy w dniu 23 marca 2004 r. Układ ten reguluje zasady wynagradzania pracowników Spółki. Do postanowień układu strony wprowadzały zmiany w drodze protokołów dodatkowych. Protokołem dodatkowym nr 3 zawartym w dniu 15 grudnia 2014 r. strony ZUZP dokonały wykreślenia załącznika nr 9 do układu, określającego zasady wypłacania dodatku za staż pracy, ustaliły wysokość funduszu premiowego na sumę nie mniejszą niż 5% funduszu płac zasadniczych (przed zmianą nie mniejszą niż 15%), a wysokość indywidualnej premii - w przedziale od 0% do 5% (przed zmianą od 1% do 15%). Wysokość odpisu na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych strony określiły na 37,5% przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej w roku poprzednim lub w drugim półroczu poprzedniego roku, zamiast odpisu w wysokości 75%. Protokół dodatkowy nr 3 został wpisany do Rejestru Zakładowych Układów Zbiorowych Pracy Okręgowego Inspektora Pracy w Ł. w dniu 23 stycznia 2015 r.

Podpisanie protokołu dodatkowego nr 3 było poprzedzone długimi negocjacjami ze stroną społeczną w związku z koniecznością zapewnienia funkcjonowania Spółki. Sytuacja ekonomiczna pozwanej była zła i wymagała podjęcia działań zmierzających do zmniejszenia kosztów działalności Spółki, urentownienia tej działalności, bez dokonywania prywatyzacji Spółki i zmniejszania stanu zatrudnienia. Równocześnie z podpisaniem protokołu dodatkowego nr 3 Zarządzeniem Nr [...] Prezesa Zarządu E. Sp. z o.o. z dnia 15 grudnia 2014 r. został wdrożony Regulamin Programu wykupu świadczeń pracowniczych zawartych w

ZUZP w Centrali E. Sp. z o.o. z dnia 4 grudnia 2003 r. W regulaminie tym określono zasady wykupu świadczeń w postaci premii rocznej, dodatku za staż pracy, premii z regulaminu premiowania i odpisu na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych.

W grudniu 2014 r., po podpisaniu protokołu dodatkowego nr 3, odbyło się spotkanie zarządu Spółki z pracownikami, w czasie którego zostali oni poinformowani o zmianie ZUZP oraz o tym, że z powodu tej zmiany otrzymają odszkodowanie. Ówczesna prezes zarządu K. L. przekazała pracownikom informację, że do umów o pracę zostaną wprowadzone stosowne zmiany, a osoby, które nie przyjmą zmienionych warunków, otrzymają wypowiedzenia.

E. M. i Z. K. złożyły w grudniu 2014 r. wnioski o przystąpienie do Programu wykupu świadczeń pracowniczych. W styczniu 2015 r. zostały poinformowane o wysokości odszkodowania z programu. Z. K. zaakceptowała kwotę odszkodowania w dniu 19 stycznia 2015 r., w konsekwencji czego pracodawca wypłacił powodce odszkodowanie z programu w wysokości 28.332,12 zł.

W dniu 13 lutego 2015 r. Z. K. zawarła z pozwaną porozumienie zmieniające od dnia 1 lutego 2015 r. umowę o pracę w zakresie dotyczącym warunków płacy w związku z wprowadzeniem zmian do ZUZP. W treści porozumienia wskazano zmiany wynikające z protokołu dodatkowego nr 3.

W lutym 2015 r. w Spółce został powołany Komitet Założycielski Związku Zawodowego Pracowników E. Spółki z o.o. Przewodniczącą tego komitetu została Z. K..

Stronami protokołu dodatkowego nr 3 do ZUZ dla Pracowników E. Spółki z o.o. zarejestrowanego dnia 23 stycznia 2015 r. są: (-) E. spółka z o.o. w B. (pracodawca) oraz (-) strona społeczna: Międzyzakładowy Związek Zawodowy Pracowników E.1, Komisja Międzyzakładowa [...] S.A Oddział E.1, Związek Zawodowy Pracowników Ruchu Ciągłego E.1. KZ ZZ Pracowników E. Spółki z o.o. nie jest stroną protokołu dodatkowego nr 3 do ZUZ dla Pracowników E. Spółki z o.o.

W dniu 13 kwietnia 2015 r. Przewodnicząca KZ ZZ Pracowników E. Spółki z o.o. w B. wniosła skargę do Okręgowego Inspektora Pracy w Ł. na zarejestrowanie protokołu dodatkowego nr 3 do ZUZP z naruszeniem przepisów prawa. Okręgowy Inspektor Pracy potraktował je jako zastrzeżenie zgłoszone w trybie art. 241¹¹ § 5¹ k.p.

Okręgowy Inspektorat Pracy w Ł. pismem z dnia 10 lipca 2015 r., zatytułowanym „Powiadomienie o wykreśleniu z rejestru układów”, poinformował strony ZUZP o wykreśleniu z dniem 10 lipca 2015 r. protokołu dodatkowego zawartego w dniu 15 grudnia 2014 r. i wpisanego do rejestru układów w dniu 23 stycznia 2015 r. Po otrzymaniu powiadomienia pozwana wystąpiła do Okręgowego Inspektora Pracy w Ł. z wnioskiem o ponowną rejestrację protokołu dodatkowego nr 3 do ZUZP. Następnie wniosek ten cofnęła, a strony ZUZP wystąpiły o cofnięcie decyzji o wykreśleniu protokołu dodatkowego nr 3.

W dniu 30 lipca 2015 r. Z. K. złożyła Spółce oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli z dnia 13 lutego 2015 r. złożonego pod wpływem błędu wywołanego podstępnie. W treści tego oświadczenia, powódka powołała się na przepisy art. 84 i art. 86 k.c. w związku z art. 300 k.p. Oświadczenie woli, od którego skutków powódka zamierzała uchylić się, dotyczyło wyrażenia zgody na zawarcie porozumienia zmieniającego łącząca strony umowę o pracę w związku z wprowadzeniem zmian do ZUZP zawartego w dniu 23 marca 2004 r. wynikających z rejestracji protokołu dodatkowego nr 3. Powódka podniosła, że w chwili zawierania porozumienia pozostawała w mylnym przekonaniu, iż wszelkie zmiany wprowadzone przez rejestrację wspomnianego protokołu dodatkowego nr 3 zostały dokonane zgodnie z prawem i są prawnie skuteczne. Tymczasem okazało się, że protokół ten został wykreślony z rejestru układów z dniem 10 lipca 2015 r. z uwagi na wady prawne. Okoliczności te dowodzą, że Z. K. została podstępnie skłoniona do zawarcia porozumienia zmieniającego umowę o pracę oraz przystąpienia do tzw. Programu wykupu świadczeń i w związku z tym uchyła się od tych oświadczeń woli.

Powiadomieniem z dnia 13 sierpnia 2015 r. Okręgowy Inspektor Pracy w Ł. poinformował, że pozostaje w mocy jego powiadomienie z dnia 23 stycznia 2015 r. o wpisaniu z dniem 23 stycznia 2015 r. do rejestru układów protokołu dodatkowego nr 3, co oznacza, że postanowienia tego protokołu podlegają stosowaniu od dnia jego zarejestrowania, tj. od dnia 23 stycznia 2015 r. Jednocześnie Okręgowy Inspektor Pracy w Ł. uznał za nieważne powiadomienie z dnia 10 lipca 2015 r. o wykreśleniu z rejestru układów protokołu dodatkowego nr 3, wskazując, że nie wywołuje ono skutków prawnych od dnia dokonania tej czynności, tj. od dnia 10 lipca 2015 r. Z powiadomienia wynika, że ostateczne rozstrzygnięcie przedmiotowej sprawy

nastąpiło po rozparzeniu wniosku stron ZUZP z dnia 7 sierpnia 2015 r. o cofnięcie decyzji o wykreśleniu protokołu dodatkowego nr 3 do ZUZP oraz po dokonaniu oceny całokształtu postępowania prowadzonego przez organ rejestrowy w sprawie zastrzeżeń Związku Zawodowego Pracowników E. Sp. z o.o. co do zawarcia tegoż protokołu z naruszeniem przepisów.

Pismem z dnia 21 sierpnia 2015 r., skierowanym do Głównego Inspektora Pracy w W., Związek Zawodowy Pracowników E. Sp. z o.o. wystąpił z wnioskiem o stwierdzenie nieważności decyzji Okręgowego Inspektora Pracy w Ł. o pozostawieniu w mocy powiadomienia o wpisaniu do rejestru układów protokołu dodatkowego nr 3 z dnia 15 grudnia 2014 r. oraz o uznaniu za nieważne powiadomienia Okręgowego Inspektora Pracy w Ł. z dnia 10 lipca 2015 r. o wykreśleniu z rejestru układów protokołu dodatkowego nr 3.

W piśmie z dnia 21 października 2015 r., stanowiącym odpowiedź na wniosek organizacji związkowej, Główny Inspektor Pracy wskazał, że organ rejestrujący dopuścił się uchybień, jednakże powiadomienia tego organu nie stanowią decyzji administracyjnej i nie przysługuje od nich odwołanie do wyższej instancji ani do sądu administracyjnego. Jednocześnie zauważył, że strony układu zbiorowego na poszczególnych etapach postępowania nie skorzystały z trybu określonego w art. 241¹¹ § 5¹ k.p., który daje możliwość zakwestionowania prawidłowości działania organu rejestrującego. Obecnie brak jest możliwości dokonania weryfikacji dokonanych przez Okręgowego Inspektora Pracy czynności na zasadach określonych w powołanym przepisie przez wykazanie, że protokół dodatkowy nr 3 został zawarty z naruszeniem przepisów o zawieraniu układów. W piśmie zamieszczono również informację, że prawidłowość dokonania czynności organu rejestrującego może być poddana kontroli sądu przy rozpatrywaniu indywidualnych sporów ze stosunku pracy.

Sąd Rejonowy w Bełchatowie wyrokiem z dnia 27 kwietnia 2017 r. oddalił powództwo Z. K. i nie obciążył powódki kosztami procesu.

Apelację od powyższego wyroku wniosła powódka, zarzucając mu: 1) nieważność postępowania wskutek pozbawienia apelującej prawa do obrony przez naruszenie zasady kontradyktoryjności i oddalenie powództwa w oparciu o argumenty, których nie podnosiła strona pozwana, a które wymyślił sobie sam Sąd,

zaś powódka dowiedziała się o nich dopiero z uzasadnienia wyroku, nie mając żadnych szans ustosunkowania się do nich, a ponadto rozpoznanie sprawy i wydanie wyroku nastąpiło w składzie sprzecznym z ustawą, tj. jednego sędziego, podczas gdy powódka swoje roszczenia wywodziła z naruszenia zasady równego traktowania, do rozpoznania których to roszczeń właściwy jest skład ławniczy; 2) nierozpoznanie istoty sporu wskutek nie zajęcia stanowiska w sprawie samowolnej zmiany prawomocnie wykreślonego wpisu protokołu dodatkowego nr 3 do ZUZP, przez powtórne dokonanie wpisu tegoż wykreślonego protokołu oraz 3) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c.

Sąd Okręgowy w pełni zaaprobował i przyjął za własne ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego w zakresie, w jakim nie wymagały one uzupełnienia.

Sąd drugiej instancji ocenił, że wbrew zarzutom apelacji Sąd Rejonowy rozpoznał istotę sprawy. Rozstrzygnął bowiem, że dochodzone przez powódkę żądanie zasądzenia za sporny okres dodatkowych składników wynagrodzenia w postaci dodatku za staż pracy oraz premii nie ma podstawy prawnej. W szczególności takiej podstawy prawnej nie stanowi obowiązujący u pozwanej ZUZP z dnia 4 grudnia 2003 r., gdyż ten został skutecznie zmieniony protokołem dodatkowym nr 3 z dnia 15 grudnia 2014 r. wpisanym do rejestru zakładowych układów zbiorowych pracy przez Okręgowego Inspektora Pracy w Ł. w dniu 23 stycznia 2015 r. i jako taki stanowi źródło prawa pracy w rozumieniu art. 9 k.p. Mocą protokołu dodatkowego nr 3 powódka została pozbawiona dodatku za staż pracy, a nadto górna granica wysokości należnej jej premii regulaminowej uległa obniżeniu z 15% do 5%.

Powódka zarzuca, że protokół dodatkowy nr 3, z uwagi na uchybienia związane z jego rejestracją, nie stanowi układu zbiorowego będącego źródłem prawa pracy w rozumieniu art. 9 § 1 k.p. A skoro tak, to nie mógł on pozbawić apelującej dodatkowych składników wynagrodzenia dochodzonych pozwem na podstawie ZUZP z dnia 4 grudnia 2003 r. w brzmieniu obowiązującym przed dokonaniem zmiany tego układu protokołem dodatkowym nr 3. Zarzut ten jest bezzasadny.

Powódka w toku procesu próbowała wykazać, że protokół dodatkowy nr 3 nie może stanowić podstawy prawnej zmiany jej składników wynagrodzenia, gdyż w dniu 10 lipca 2015 r. został wykreślony przez Okręgowego Inspektora Pracy w Ł. z rejestru

układów, a zatem stracił swoją ważność. Zdaniem Sądu drugiej instancji, nie doszło jednak do skutecznego wykreślenia z rejestru wspomnianego protokołu dodatkowego nr 3. Nie ma racji apelująca podnosząc, że strony układu nie odwołały się od powiadomienia Okręgowego Inspektora Pracy w Ł. z dnia 10 lipca 2015 r. o wykreśleniu z rejestru układów protokołu dodatkowego nr 3 z dnia 15 grudnia 2014 r. Z uzasadnienia pisma Okręgowego Inspektora Pracy w Ł. z dnia 13 sierpnia 2015 r. oraz pisma Głównego Inspektora Pracy wynika, że w dniu 10 sierpnia 2015 r. do Okręgowego Inspektora Pracy w Ł. wpłynął wniosek stron ZUZP o cofnięcie decyzji o wykreśleniu protokołu dodatkowego nr 3 do układu. Wniosek ten jest niczym innym, jak odwołaniem w rozumieniu art. 241¹¹ § 5¹ k.p. Został on złożony w przepisany prawem 30 dniowym terminie od dnia zawiadomienia o wykreśleniu protokołu dodatkowego nr 3 z rejestru układów i powinien zostać przekazany do rozpoznania sądowi pracy. Okręgowy Inspektor Pracy w Ł. po zapoznaniu się z argumentami stron układu i przedłożonymi dodatkowymi dokumentami (pełnomocnictwem) sam uwzględnił odwołanie, co znalazło wyraz w piśmie z dnia 13 sierpnia 2015 r. stwierdzającym nieważność powiadomienia o wykreśleniu z rejestru układów protokołu dodatkowego nr 3. Jednocześnie w piśmie tym Okręgowy Inspektor Pracy w Ł. poinformował, że protokół ten obowiązuje od dnia rejestracji (czyli od dnia 23 stycznia 2015 r.) do nadal. Tym samym, wbrew twierdzeniom apelującej, wpis o wykreśleniu protokołu dodatkowego nr 3 nie stał się ostateczny. Został on bowiem uchylony przez organ rejestrujący w uwzględnieniu odwołania stron układu. Na skutek uwzględnienia odwołania stron układu przez organ rejestrujący, uprzednie wykreślenie protokołu dodatkowego nr 3, dokonane przez ten organ pismem z dnia 10 lipca 2015 r., nie wywołało jakichkolwiek skutków prawnych.

Uwzględnienie odwołania stron układu pismem z dnia 13 sierpnia 2015 r. oznacza jednocześnie rozpoznanie z tym dniem zastrzeżeń zgłoszonych w dniu 13 kwietnia 2015 r. przez Przewodniczącą KZ ZZ Pracowników E. Spółki z o.o. w B. w trybie art. 241¹¹ § 5¹ k.p. KZ ZZ Pracowników E. Spółki z o.o. w B. nie był stroną układu zbiorowego pracy (protokołu dodatkowego nr 3), gdyż związek ten powstał po zarejestrowaniu tego układu (luty 2015 r.). Nie wstąpił też w prawa i obowiązki stron układu na podstawie art. 241⁹ § 3 k.p. Aby w prawa i obowiązki strony układu wstąpiła organizacja związkowa, która nie zawarła układu, muszą na to wyrazić zgodę strony

układu. W prawa i obowiązki strony układu może też wstąpić - zgodnie z art. 241⁹ § 4 k.p. – organizacja związkowa, która po zawarciu układu stała się reprezentatywna na podstawie art. 241¹ lub art. 241^{1a} § 1 k.p.c., składając w tym celu oświadczenie stronom tego układu. Informacja o wstąpieniu organizacji związkowej w prawa i obowiązki strony układu podlega zgłoszeniu do rejestru układów (art. 241⁹ § 5 k.p.). Skorzystanie przez KZ ZZ Pracowników E. Spółki z o.o. w B. ze zgłoszenia zastrzeżeń w przedmiocie rejestracji w trybie art. 241¹¹ § 5¹ k.p. jest dowodem na to, że związek ten nie wstąpił w prawa i obowiązki stron układu (a ściślej - protokołu dodatkowego nr 3). Prawo zgłoszenia zastrzeżeń co do rejestracji układu, jako zawartego z naruszeniem przepisów o zawieraniu układów zbiorowych pracy, nie przysługuje bowiem stronom układu, a osobie mającej w tym interes prawny. Okoliczność, że KZ ZZ Pracowników E. Spółki z o.o. w B. nie był stroną ZUZP, potwierdzili także świadkowie reprezentujący związki zawodowe będące jego stronami: A. N. (przewodniczący Związku Zawodowego Pracowników Ruchu Ciągłego E.1), Z. B. (wiceprzewodniczący Międzyzakładowego Związku Zawodowego Pracowników E.1), A. L. (przewodniczący Komisji Międzyzakładowej NZZ [...] Oddział E.1). W myśl zatem art. 241¹¹ § 5¹ k.p., KZ ZZ Pracowników E. Spółki z o.o. w B. - jako osoba niebędąca stroną układu, mająca w tym interes prawny - mógł jedynie wystąpić do organu, który układ zarejestrował, w terminie 90 dni od dnia zarejestrowania układu, z zastrzeżeniem, że układ został zawarty z naruszeniem przepisów o zawieraniu układów zbiorowych pracy. Uwzględnienie odwołania stron układu przez Okręgowego Inspektora Pracy w Ł. oznacza, że organ rejestrujący nie podzielił zastrzeżeń zgłoszonych przez Przewodniczącą KZ ZZ Pracowników E. Spółki z o.o. w B. Z. K., a tym samym uznał, że protokół dodatkowy nr 3 nie został zawarty z naruszeniem przepisów o zawieraniu układów zbiorowych pracy. Od takiej decyzji Okręgowego Inspektora Pracy nie przysługuje odwołanie do sądu. W myśl art. 241¹¹ § 5 oraz § 5⁴ k.p., odwołanie przysługuje tylko od negatywnej decyzji organu rejestrującego, a mianowicie o odmowie rejestracji układu albo o jego wykreśleniu z rejestru. W przypadku pozytywnej decyzji o rejestracji układu ustawodawca nie przewidział drogi sądowej. Oznacza to niedopuszczalność kwestionowania przed sądem układu zbiorowego pracy wpisanego do rejestru układów. Zarejestrowany układ zbiorowy pracy jest wiążącym źródłem prawa pracy.

Powódka nie może zatem w toku niniejszego procesu domagać się ustalenia nieważności protokołu dodatkowego nr 3 do ZUZP z uwagi na uchybienia formalne popełnione na etapie jego rejestracji, związane z brakiem należytego umocowania przedstawicieli jednego ze związków zawodowych będącego stroną układu. Uchybienia organu rejestrującego podlegają kontroli sądowej - jak wyżej podniesiono - tylko w przypadku odmowy rejestracji układu bądź jego wykreślenia. W przedmiotowej sprawie organ rejestrujący dokonał rejestracji protokołu dodatkowego nr 3. Protokół ten, wobec uwzględnienia przez organ rejestrujący odwołania stron układu od decyzji o jego wykreśleniu, nie został skutecznie wykreślony z rejestru układów. Rejestracja układu wyklucza sądową ocenę prawidłowości postępowania organu rejestrującego. Ocena ta nie ma bowiem znaczenia dla ważności układu wpisanego do rejestru. Inaczej mówiąc, ewentualne uchybienia organu rejestrującego popełnione na etapie rejestracji po zarejestrowaniu układu, jeśli nie zostały uwzględnione w trybie złożonego zastrzeżenia, nie wpływają na jego ważność.

Zdaniem Sądu drugiej instancji, Sąd Rejonowy bezzasadnie zarzucił stronom układu oraz KZ ZZ Pracowników E. Spółki z o.o. w B. beczynność w stosunku do decyzji organu rejestrującego o zarejestrowaniu, jak i o wykreśleniu protokołu dodatkowego nr 3 z rejestru. KZ ZZ Pracowników E. Spółki z o.o. w B. reprezentowany przez powódkę zgłosił wszak zastrzeżenia do rejestracji wspomnianego protokołu dodatkowego, a strony tego układu wniosły o wycofanie decyzji o wykreśleniu protokołu dodatkowego nr 3, co należało potraktować jako odwołanie od wykreślenia układu z rejestru. Ostateczna konkluzja Sądu pierwszej instancji o mocy obowiązującej protokołu dodatkowego nr 3, jako ważnego źródła prawa pracy, od dnia jego rejestracji była prawidłowa, co oznacza, że wyrok, mimo błędnego uzasadnienia w tym zakresie, odpowiada prawu.

Sąd Okręgowy stwierdził też, że powódka nie wykazała, aby jej oświadczenie woli z dnia 13 lutego 2015 r., na mocy którego wyraziła zgodę na zawarcie z pozwanym porozumienia zmieniającego warunki pracy, było dotknięte jakąkolwiek wadą, w szczególności aby - jak podnosi - zostało złożone pod wpływem błędu wywołanego podstępnie czy też groźby. Okoliczność, że pozwana poinformowała powódkę, iż w przypadku nie przyjęcia zmienionych warunków pracy, warunki te

zostaną jej wypowiedziane na piśmie, nie jest groźbą, a realizacją obowiązku z art. 241¹³ § 2 k.p.c. Postanowienia układu mniej korzystne dla pracowników (a takie wszak zawierał protokół dodatkowy nr 3) wprowadza się w drodze wypowiedzenia dotychczasowych warunków umowy o pracę lub innego aktu stanowiącego podstawę nawiązania stosunku pracy. Przy wypowiedzeniu dotychczasowych warunków umowy o pracę lub innego aktu stanowiącego podstawę nawiązania stosunku pracy nie mają w takim przypadku zastosowania przepisy ograniczające dopuszczalność wypowiedzania takiej umowy lub aktu. Tylko korzystniejsze postanowienia układu zastępują z mocy prawa - z dniem wejścia w życie układu - wynikające z dotychczasowych przepisów prawa pracy warunki umowy o pracę lub innego aktu stanowiącego podstawę nawiązania stosunku pracy. W przypadku zatem niewyrażenia przez apelującą zgody na zmianę warunków pracy na jej niekorzyść, pracodawca, chcąc zmienić na podstawie protokołu dodatkowego nr 3 warunki płacowe powódki, byłby zmuszony dokonać tego w drodze wypowiedzenia zmieniającego. Poinformowania o tym powódki nie można zatem rozpatrywać w kategorii groźby. Było to pouczenie o obowiązujących przepisach prawa.

W chwili składania zakwestionowanego oświadczenia woli apelująca nie znajdowała się także w błędzie co do treści czynności prawnej. W dacie jego złożenia (13 lutego 2015 r.) protokół dodatkowy nr 3 był zarejestrowany przez Okręgowego Inspektora Pracy (co nastąpiło w dniu 23 stycznia 2015 r.) i jako taki stanowił źródło prawa pracy, będące podstawą prawną zawartego przez strony porozumienia zmieniającego warunki płacy powódki. Faktu tego nikt nie kwestionował. Powódka doskonale wiedziała, co podpisuje (porozumienie zmieniające) i jakie skutki ono wywoła (zmniejszenie wynagrodzenia). W zamian za wyrażenie zgody na zmianę warunków pracy strona pozwana wypłaciła apelującej odszkodowanie w zaakceptowanej przez nią wysokości 28.332,12 zł. Powódka nie była więc podstępnie wprowadzona w błąd przez stronę pozwaną co do ważności protokołu dodatkowego nr 3. Wręcz przeciwnie, świadomie i dobrowolnie wyraziła zgodę na zmiany z niego wynikające w zamian za wypłatę odszkodowania. Tym samym jej oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli z dnia 13 lutego 2015 r., złożone pracodawcy w dniu 30 lipca 2015 r., było bezskuteczne.

Sąd drugiej instancji zastrzegł ponadto, że nawet gdyby protokół dodatkowy nr 3 utracił moc prawną na mocy decyzji Okręgowego Inspektora Pracy w Ł., jak chce powódka, to stałoby się to dopiero z dniem podjęcia tej decyzji, czyli z dniem 10 lipca 2015 r., co wynika z treści art. 241¹¹ § 5⁵ k.p. W myśl tego przepisu, warunki umów o pracę lub innych aktów stanowiących podstawę nawiązania stosunku pracy, wynikające z układu wykreślonego z rejestru układów - jeżeli były korzystne dla pracownika - obowiązują do upływu okresu wypowiedzenia tych warunków. W przypadku zaś wykreślenia z rejestru układów postanowień niekorzystnych dla pracownika (jak w niniejszej sprawie) nowe warunki umów o pracę obowiązują z dniem wykreślenia tego układu. Wykreślenie protokołu dodatkowego nr 3 mogłoby przywrócić powódce korzystniejsze warunki płacowe z mocy art. 241¹¹ § 5⁵ w związku z art. 241¹³ § 1 k.p. dopiero od dnia 10 lipca 2015 r., co już tylko z tej przyczyny czyni bezzasadnym powództwo za okres przed tą datą, a mianowicie od 1 lutego 2015 r. do 9 lipca 2015 r.

W konkluzji Sąd Okręgowy stwierdził, że skoro Z. K. nie uchyliła się skutecznie od swojego oświadczenia woli z dnia 13 lutego 2015 r. i nie wykazała, aby protokół dodatkowy nr 3 przestał być obowiązującym źródłem prawa pracy, to brak było podstaw prawnych do zasądzenia na jej rzecz od pozwanej dodatkowych składników wynagrodzenia, które miała wypłacane na podstawie ZUZP z dnia 4 grudnia 2003 r. przed zmianą warunków płacowych dokonaną z dniem 1 lutego 2015 r. protokołem dodatkowym nr 3.

Na skutek skargi kasacyjnej powódki, Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 28 listopada 2019 r. uchylił zaskarżone orzeczenie i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Piotrkowie Trybunalskim do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania.

W ocenie Sądu Najwyższego, zaskarżony wyrok zawierał istotne braki dotyczące sfery motywacyjnej Sądu drugiej instancji, które nie pozwalają na kontrolę kasacyjną prawidłowości zastosowania przepisów prawa materialnego. Sąd Okręgowy rozpoznając ponownie sprawę, powinien ustalić, czy doszło do skutecznej zmiany w zarejestrowanym ZUZP, a zatem czy doszło do wyrejestrowania, czy też wykreślenia protokołu dodatkowego nr 3 z rejestru zakładowych układów zbiorowych pracy. W następnej kolejności powinnością Sądu będzie rozważenie, czy Okręgowy

Inspektor Pracy mógł, w świetle obowiązujących przepisów, dowolnie zmienić swoje stanowisko wyrażone w powiadomieniu o wykreśleniu protokołu 3 do ZUZP, pomijając przy tym przewidzianą w przepisach Kodeksu pracy drogę sądową. Dopiero po dokonaniu tych ustaleń i ocen okoliczności niniejszej sprawy Sąd drugiej instancji będzie mógł stwierdzić, czy w ustalonym stanie faktycznym, przy uwzględnieniu działań pracodawcy oraz organów Państwowej Inspekcji Pracy i ich prawidłowości, powódka była uprawniona do uchylenia się od skutków oświadczenia woli na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego dotyczących błędu.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, po ponownym rozpoznaniu sprawy, wyrokiem z dnia 23 czerwca 2021 r. zmienił zaskarżone orzeczenie w punkcie 1, 2 i 3 w ten sposób, że zasądził od pozwanej E. Spółki z o.o. w B. na rzecz powódki Z. K. kwotę 19.060,00 zł, a w pozostałej części oddalił apelację.

Zdaniem Sądu drugiej instancji, organ rejestrujący układ zbiorowy, tj. okręgowy inspektor pracy, nie ma uprawnień do stwierdzenia nieważności czynności dokonywanych w procesie rejestracji. Główny Inspektor Pracy nie jest zaś organem uprawnionym do dokonywania weryfikacji procesu rejestracji układów zbiorowych pracy.

Po doręczeniu stronom Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy (zawartego dla pracowników E. Sp. z o.o. i zarejestrowanego przez Okręgowego Inspektora Pracy w Ł. pod nr [...]) powiadomienia z dnia 10 lipca 2015 r. o wykreśleniu z rejestru układów protokołu dodatkowego nr 3, do Okręgowego Inspektora Pracy w Ł. wpłynęły następujące dokumenty: (-) w dniu 3 sierpnia 2015 r. wniosek z dnia 3 sierpnia 2015 r. o rejestrację protokołu dodatkowego do zakładowego układu zbiorowego pracy; (-) w dniu 7 sierpnia 2015 r. oświadczenie o cofnięciu wniosku o rejestrację z dnia 3 sierpnia 2015 r.; (-) w dniu 7 sierpnia 2015 r. wniosek z dnia 7 sierpnia 2015 r. o „cofnięcie decyzji” o wykreśleniu protokołu dodatkowego nr 3 do ZUZP E. sp. z o.o. - na piśmie widnieją podpisy osób reprezentujących spółkę E.; (-) w dniu 10 sierpnia 2015 r. wniosek z dnia 7 sierpnia 2015 r. stron ZUZP o „cofnięcie decyzji” o wykreśleniu protokołu dodatkowego nr 3 do ZUZP - na piśmie widnieją podpisy wszystkich stron ZUZP;

(-) w dniu 12 sierpnia 2015 r. oświadczenie z dnia 7 sierpnia 2015 r. stron ZUZP na dzień podpisania protokołu dodatkowego nr 3 do ZUZP o cofnięciu wniosku

o rejestrację protokołu dodatkowego nr 3 z dnia 3 sierpnia 2015 r. - na piśmie widnieją podpisy osób reprezentujących wszystkie strony ZUZP. W powiadomieniu z dnia 10 lipca 2015 r. strony układu zostały wyraźnie pouczone o możliwości wniesienia odwołania do sądu pracy, jednak nie skierowały przedmiotowej sprawy na drogę postępowania sądowego. Powołane wyżej pisma nie zostały potraktowane przez Okręgowego Inspektora Pracy jako odwołanie od wykreślenia protokołu dodatkowego z rejestru układów.

Okręgowy Inspektor Pracy w Ł. z uwagi na zastrzeżenia stron ZUZP podniesione we wniosku z dnia 7 sierpnia 2015 r. o „cofnięcie decyzji” o wykreśleniu protokołu dodatkowego nr 3, uznał za niewywołujące skutków prawnych powiadomienie z dnia 10 lipca 2015 r. o wykreśleniu protokołu dodatkowego nr 3 zawartego w dniu 15 grudnia 2014 r. z rejestru układów, a tym samym stwierdził, że w mocy pozostaje powiadomienie o rejestracji w dniu 23 stycznia 2015 r. protokołu dodatkowego nr 3. Ze względu na brak po stronie organu rejestrującego kompetencji do wydawania w sprawach rejestrowych decyzji administracyjnych, Okręgowy Inspektor Pracy w Ł. przyjmując, że na etapie postępowania przed tym organem doszło do uchybienia, a warunki formalne były spełnione w chwili zawierania protokołu dodatkowego nr 3 i pełnomocnictwo do jego zawarcia zostało załączone do akt rejestrowych, uznał, iż uzasadnione było skierowanie do stron ZUZP powiadomienia z dnia 13 sierpnia 2015 r. Powiadomienie z dnia 10 lipca 2015 r. o wykreśleniu protokołu dodatkowego nr 3 z rejestru układów zostało doręczone wszystkim stronom układu z dniem 14 lipca 2015 r.

Do Sądu *meriti* należała zatem ocena, czy protokół dodatkowy nr 3 został prawomocnie wykreślony z rejestru układów i wobec tego nie może on stanowić aktu będącego źródłem prawa pracy w rozumieniu art. 9 § 1 k.p., czy też obowiązuje on nieprzerwanie od dnia jego rejestracji, tj. od 23 stycznia 2015 r., gdyż nie doszło do jego wykreślenia z rejestru układów.

Po przeprowadzeniu uzupełniających ustaleń faktycznych i odtworzenia przebiegu zdarzeń, Sąd Okręgowy nie podzielił twierdzenia, że po otrzymaniu powiadomienia z dnia 10 lipca 2015 r. o wykreśleniu protokołu dodatkowego nr 3 z rejestru układów (co miało miejsce w dniu 14 lipca 2015 r.) strony tego układu skorzystały z prawa do odwołania się od powyższej decyzji do sądu pracy. Termin

ten minął im bezskutecznie w dniu 13 sierpnia 2015 r. Słuszne jest w tym zakresie stanowisko Głównego Inspektora Pracy, który w piśmie z dnia 16 grudnia 2020 r. zauważył, że organ rejestrujący układ zbiorowy, tj. okręgowy inspektor pracy nie ma uprawnień do stwierdzenia nieważności czynności dokonywanych w procesie rejestracji, a Główny Inspektor Pracy nie jest organem uprawnionym do dokonywania weryfikacji procesu rejestracji układów zbiorowych pracy. W ocenie Sądu drugiej instancji, ani przepisy Kodeksu pracy, ani przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 4 kwietnia 2001 r. w sprawie trybu postępowania w sprawie rejestracji układów zbiorowych pracy, prowadzenia rejestru układów i akt rejestrowych oraz wzorów klauzul rejestracyjnych i kart rejestrowych (Dz.U. Nr 34, poz. 408) nie dają takich uprawnień organowi rejestrującemu. Wskazane przepisy nie zawierają także odesłania w sprawach nieuregulowanych do przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, zatem nie ma podstaw do ich stosowania. Skoro do postępowania w sprawie rejestracji układów zbiorowych pracy nie stosuje się przepisów k.p.a., to nie ma też możliwości odwołania się od odmowy rejestracji układu, wykreślenia układu z rejestru układów ani żadnej innej czynności (w tym powiadomienia) dokonanej na gruncie prawa układowego do organu drugiej instancji ani do sądu administracyjnego. Zastosowanie znajdzie tu tylko procedura cywilna, co literalnie wynika z art. 241¹¹ § 5 *in fine* k.p., zaś odwołanie jest w istocie wnioskiem wszczynającym postępowanie nieprocesowe, o którym mowa w art. 511 § 1 k.p.c. Wniosek ten inicjuje postępowanie nieprocesowe, o ile został wniesiony do sądu. Brak przepisów uprawniających Okręgowego Inspektora Pracy jako organu rejestrującego do zmiany swojej decyzji w sytuacji, gdy była ona w jego ocenie oczywiście bezzasadna (co przyznał przecież w kolejnym powiadomieniu z dnia 13 sierpnia 2015 r.) sprawia, że to kolejne powiadomienie nie może wywołać oczekiwanych przez strony układu skutków prawnych. W sytuacji, gdy strony nie wniosły odwołań od powiadomienia z dnia 10 lipca 2015 r. (co wynika także z pisma samego Okręgowego Inspektora Pracy z dnia 10 grudnia 2020 r.), wykreślenie to stało się prawomocne z dniem 13 sierpnia 2015 r., tj. z upływem 30 dni od dnia doręczenia powiadomienia wszystkim stronom układu. Postępowanie Okręgowego Inspektora Pracy w Ł., który z uwagi na zastrzeżenia podniesione przez strony ZUZP we wniosku z dnia 7 sierpnia 2015 r. o „cofnięcie decyzji” o wykreśleniu protokołu

dodatkowego nr 3, uznał za niewywołujące skutków prawnych powiadomienie z dnia 10 lipca 2015 r. o wykreśleniu protokołu dodatkowego nr 3, nie może implikować żadnych konsekwencji prawnych, ponieważ nie znajduje ono oparcia w obowiązującym prawie.

Konkludując, Sąd Okręgowy nie podzielił stanowiska Sądu pierwszej instancji, że powiadomienie z dnia 10 lipca 2015 r. o wykreśleniu protokołu dodatkowego nr 3 z rejestru układów zostało skutecznie uchylone przez Okręgowego Inspektora Pracy, gdyż nie miał on instrumentów prawnych umożliwiających to. W konsekwencji tego, z dniem 10 lipca 2015 r. do powódki ma zastosowanie ZUZP w brzmieniu obowiązującym przed dniem 23 stycznia 2015 r., a zatem apelująca ma prawo do dodatku stażowego oraz premii w wysokości uregulowanej w tym układzie według stanu obowiązującego przed dniem 1 lutego 2015 r.

Bezsporna, gdyż niekwestionowana przez żadną ze stron, jest wysokość różnicy pomiędzy wynagrodzeniem wypłaconym powódce na podstawie regulacji płacowej zawartej w protokole dodatkowym nr 3 a dawnymi unormowaniami płacowymi zawartymi w ZUZP przed zarejestrowaniem tego protokołu. Faktycznie wypłacone apelującej wynagrodzenie za okres od 10 lipca 2015 r. do 30 kwietnia 2016 r. wynosiło 30.418,50 zł, zaś po prawomocnym wykreśleniu protokołu dodatkowego nr 3 z rejestru z dniem 10 lipca 2015 r. powinno ono wynosić 49.483,50 zł. Różnica opiewa zatem na 19.060 zł. Taką bowiem kwotę powódka otrzymałaby, gdyby pracodawca nie stosował wobec niej regulacji płacowych wynikających z kwestionowanego protokołu dodatkowego nr 3.

Z powyższych przyczyn Sąd Okręgowy uwzględnił w tej części apelację powódki, stojąc na stanowisku, że Sąd Rejonowy przez naruszenie przepisu art. 233 k.p.c. i dowolne przyjęcie, iż wykreślenie protokołu dodatkowego było bezskuteczne, naruszył także przepis art. 9 § 1 k.p., wadliwie uznając, że po dniu 10 lipca 2015 r. protokół dodatkowy nr 3 nadal stanowił źródło prawa pracy, a jego postanowienia obowiązywały w spornym okresie, regulując prawa i obowiązki stron stosunku pracy.

Apelacja dalej idąca jest zaś bezzasadna, gdyż zawarte w niej zarzuty okazały się chybione.

W dniu 30 lipca 2015 r. Z. K. złożyła pozwanej Spółce oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli z dnia 13 lutego 2015 r.,

złożonego – jej zdaniem - pod wpływem błędu wywołanego podstępnie. Jakkolwiek sama skarżąca w apelacji nie podnosi zarzutu naruszenia przepisów art. 84 i art. 86 k.c. w związku z art. 300 k.p., to z treści wniesionego środka odwoławczego wynika, że powódka zarzuca Sądowi *meriti* błędną wykładnię przytoczonych przepisów i dowolne przyjęcie, iż nie działała ona pod wpływem podstępu wywołanego przez pracodawcę. Odnosząc się do powyższych zarzutów, Sąd Okręgowy uznał, że apelująca nie wykazała, aby jej oświadczenie woli z dnia 13 lutego 2015 r., na mocy którego wyraziła zgodę na zawarcie z pozwaną porozumienia zmieniającego warunki wynagrodzenia, było dotknięte jakąkolwiek wadą, w szczególności, aby zostało złożone pod wpływem błędu wywołanego podstępnie czy też groźby. Okoliczność, że pracodawca poinformował powódkę, iż w przypadku nie przyjęcia zmienionych warunków płacowych, warunki te zostaną jej wypowiedziane na piśmie, nie jest groźbą, a realizacją obowiązków prawnych.

W chwili składania zakwestionowanego oświadczenia wole apelująca nie znajdowała się także w błędzie co do treści czynności prawnej. W dacie jego złożenia (13 lutego 2015 r.) protokół dodatkowy nr 3 był zarejestrowany przez Okręgowego Inspektora Pracy w Ł. i jako taki stanowił źródło prawa pracy będące podstawą prawną zawartego przez strony porozumienia zmieniającego warunki płacy powódki. Faktu tego nikt nie kwestionował. Apelująca doskonale wiedziała więc, co podpisuje (porozumienie zmieniające) i jakie skutki ono wywoła (zmniejszenie wynagrodzenia).

Strona pozwana złożyła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego, zaskarżając go w części, tj. co do pkt 1 i pkt 3. Skargę kasacyjną oparto na podstawach: I. naruszenie prawa materialnego: 1) art. 9 § 1 k.p., przez jego błędną wykładnię i nieprawidłowe uznanie, że protokół dodatkowy nr 3 nie stanowi źródła prawa pracy i prawnej podstawy odmowy wypłaty składników wynagrodzenia, których żąda powódka, podczas gdy protokół dodatkowy nr 3 stał się prawomocny i stanowi źródło prawa pracy od dnia jego rejestracji, a sąd pracy przy rozstrzyganiu indywidualnego sporu pracowniczego nie jest władny do przeprowadzenia kontroli prawidłowości dokonania czynności organu rejestrującego; 2) art. 241¹¹ § 5 w związku z art. 241¹¹ § 5⁴ k.p., przez jego błędną wykładnię i uznanie, że sąd pracy w postępowaniu dotyczącym indywidualnej sprawy z zakresu prawa pracy jest legitymowany do zbadania ważności i poprawności rejestracji protokołu

dodatkowego do zakładowego układu zbiorowego pracy, podczas gdy z brzmienia przepisu to nie wynika; 3) art. 241¹¹ § 5³ i § 5⁴ w związku z art. 8 k.p., przez ich niezastosowanie i błędne uznanie, że Okręgowy Inspektor Pracy nie ma możliwości sanowania nieprawidłowo podjętej przez niego czynności podczas rejestracji protokołu dodatkowego do zbiorowego układu pracy, mimo podjęcia uprzednio działań nieuprawnionych i nieuzasadnionych, tj. wezwania do uzupełnienia dokumentów (pełnomocnictw) stron układu, mimo że znajdowały się one w dokumentach sprawy oraz następnie podjęcia nieuzasadnionej decyzji o wykreśleniu protokołu dodatkowego nr 3, mimo braku podstawy prawnej do podjęcia takiej czynności, co spowodowałoby naruszenie zasad współżycia społecznego i pokrzywdzenie strony zbiorowego układu pracy oraz pozostałych pracowników; 4) art. 9 § 1 w związku z art. 18 k.p., przez ich niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że porozumienie z dnia 13 lutego 2015 r., zmieniające łącząca strony umowę o pracę ze skutkiem od dnia 1 lutego 2015 r., nie wywierało skutku w sferze warunków wynagrodzenia powódki, w sytuacji braku skutecznego uchYLENIA się pracownicy od złożonego oświadczenia woli i mimo zmiany ZUZP z dnia 4 grudnia 2003 r. protokołem dodatkowym nr 3 zarejestrowanym w dniu 23 stycznia 2015 r.; 5) art. 8 k.p., przez jego niezastosowanie i uznanie, że działania powódki nie stanowią nadużycia prawa podmiotowego przez wytoczenie powództwa przeciwko pozwanej, mimo że w sposób świadomy, zgodnie z oceną Sądu, podpisała ona porozumienie z dnia 13 lutego 2015 r. zmieniające umowę o pracę od dnia 1 lutego 2015 r., które powinno wyrzucić skutek, a co w konsekwencji prowadzi do otrzymania przez powódkę podwójnej korzyści, tj. dodatkowego wynagrodzenia oraz odszkodowania wypłaconego na mocy protokołu dodatkowego nr 3; II. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, a to: 1) art. 327¹ § 1 pkt 1 i 2 w związku z art. 391 § 1 w związku z art. 387 § 2¹ pkt. 1 i 2 k.p.c., przez niezamieszczenie w uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim wskazania i wyjaśnienia podstawy prawnej oraz faktycznej rozstrzygnięcia w zakresie: a) uznania, że Okręgowy Inspektor Pracy nie posiadał uprawnień do stwierdzenia nieważności czynności dokonywanych w procesie rejestracji protokołu dodatkowego nr 3 do ZUZP, tj. wskazania: dlaczego organ rejestrowy nie miał możliwości uchYLENIA/uznania za nieważną decyzji o wykreśleniu

protokołu dodatkowego nr 3, a co faktycznie dokonał w dniu 13 sierpnia 2015 r.; na jakiej podstawie Sąd drugiej instancji uznał, że doszło do wydania przez Okręgowego Inspektora Pracy decyzji administracyjnej i rozpoznania sprawy w trybie k.p.a., jaka zatem jest waga prawna dokonanej czynności uchylecia decyzji o wykreśleniu protokołu dodatkowego nr 3, czy czynność ta jest skuteczna, bezskuteczna, czy też jej skuteczność jest zawieszona oraz jaką należy zastosować podstawę prawną do oceny tej czynności i ewentualną sankcję; b) uznania, że powódce należy się wynagrodzenie uzupełniające za okres od 10 lipca 2015 r. do 30 kwietnia 2016 r. w kwocie 19.060,00 zł w sytuacji, gdy Sąd stwierdził, iż nie doszło do skutecznego uchylecia się przez powódkę od oświadczenia woli z dnia 13 lutego 2015 r., a zatem podpisane porozumienie między pracownikiem i pracodawcą, na mocy którego powódka otrzymała odszkodowanie w kwocie 28.332,12 zł jak również określone zostały na nowo warunki pracy i płacy, obowiązuje, co w istocie uniemożliwia dokonanie kontroli skarżonego rozstrzygnięcia; 2) art. 398²¹ w związku z 386 § 6 k.p.c., przez niepełne wykonanie wytycznych Sądu Najwyższego z wyroku z dnia 28 listopada 2019 r., sygn. akt I PK 167/18, tj. braku rozważenia, czy w świetle obowiązujących przepisów Okręgowy Inspektor Pracy mógł dowolnie zmienić swoje stanowisko wyrażone w powiadomieniu o wykreśleniu protokołu dodatkowego nr 3 do ZUZP, przy pominięciu drogi sądowej oraz czy powódka mogła skutecznie uchylić się od skutków oświadczenia woli na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego dotyczących błędu; 3) art. 476 § 1 k.p.c., przez dokonanie oceny skuteczności rejestracji protokołu dodatkowego nr 3 do ZUZP z dnia 4 grudnia 2003 r., mimo braku ustawowego upoważnienia do dokonania takiej oceny w sprawie indywidualnej ze stosunku pracy, a co doprowadziło do nieważności postępowania w tym zakresie na mocy art. 379 pkt 1 k.p.c.

Mając na uwadze powyższe zarzuty, skarżąca wniosła o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi. Ewentualnie, gdyby podstawy kasacyjne w zakresie norm postępowania okazały się nieuzasadnione, pozwana wniosła o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i rozstrzygnięcie sprawy co do istoty, stosownie do art. 398¹⁶ k.p.c., przez zmianę zaskarżonego orzeczenia i oddalenie powództwa w całości, a także o zasądzenie od powódki na rzecz skarżącej

kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego, według norm przepisanych za postępowanie przed Sądami obu instancji oraz postępowanie kasacyjne wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną strona powodowa wniosła o jej oddalenie oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest uzasadniona w stopniu przemawiającym za uchyleniem wyroku w zaskarżonej części i przekazaniem sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

W pierwszej kolejności należy rozstrzygnąć podniesiony przez stronę skarżącą zarzut nieważności postępowania. Zdaniem pozwanej, dokonanie przez Sąd drugiej instancji oceny skuteczności rejestracji protokołu dodatkowego nr 3 do ZUZP zawartego w dniu 4 grudnia 2003 r., mimo braku ustawowego upoważnienia do przeprowadzenia takiej analizy w sprawie indywidualnej ze stosunku pracy, doprowadziło do nieważności postępowania w tym zakresie na mocy art. 379 pkt 1 w związku z art. 476 § 1 k.p.c.

Przyjęcie niedopuszczalności drogi sądowej i w konsekwencji odmowa rozstrzygnięcia sprawy przez sąd może nastąpić tylko przy spełnieniu określonych przesłanek. Niedopuszczalność drogi sądowej zachodzi wówczas, gdy sprawa nie ma charakteru sprawy cywilnej lub gdy ze swej istoty ma wprowadzić charakter sprawy cywilnej, jednakże z mocy wyraźnego przepisu została przekazana do właściwości innego organu niż sąd powszechny. Artykuł 476 § 1 k.p.c. stanowi, że przez sprawy z zakresu prawa pracy rozumie się sprawy między innymi o roszczenia ze stosunku pracy lub z nim związane. Przepis ten określa pojęcie spraw z zakresu prawa pracy tylko na użytek wskazania spraw podlegających rozpoznaniu w postępowaniu szczególnym przed sądami pracy, to jest na użytek postępowania regulowanego w przepisach Działu III Kodeksu postępowania cywilnego, w którym się znajduje, zaś zawarte w art. 1 k.p.c. pojęcie "sprawy ze stosunków z zakresu prawa pracy" ma

szersze znaczenie. Przemawia za tym wykładnia literalna i systemowa. Artykuł 476 § 1 k.p.c., posługując się określeniem "sprawy z zakresu prawa pracy", odwołuje się do wyrażenia zawartego w tytule Działu III Kodeksu postępowania cywilnego - "Postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych", podczas gdy art. 1 k.p.c. stosuje inne określenie, a mianowicie sprawy "ze stosunków prawa pracy". Można także wskazać przepisy kierujące sprawy należące do prawa pracy, lecz niemieszczące się w zakresie spraw wymienionych w art. 476 § 1 k.p.c., do rozpoznania przez sądy, w tym sprawy dotyczące wykreślenia i zgodności z prawem układu zbiorowego pracy – art. 241¹¹ k.p. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2015 r., I PK 250/14, OSNP 2017 nr 5, poz. 56).

Nie ulega wątpliwości, że wytaczając powództwo, Z. K. dąży do realizacji roszczenia ze stosunku pracy (roszczenia o zaległe wynagrodzenie). Konkretyzując, spór między stronami dotyczy zapłaty kwoty 26.064 zł tytułem utraconego wynagrodzenia za pracę za okres od 1 lutego 2015 r. do 30 kwietnia 2016 r. Jest to więc spór z zakresu indywidualnego prawa pracy. Pracownica – powódka wywodziła swoje roszczenie o zapłatę części wynagrodzenia z postanowień Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników E. Sp. z o.o. Sprawa o zapłatę wynagrodzenia ze stosunku pracy jest zaś sprawą cywilną – sprawą z zakresu prawa pracy, w której dopuszczalna jest droga sądowa. Sądy obydwu instancji rozpoznając i rozstrzygając o indywidualnym roszczeniu płacowym powódki nie naruszyły swojej ustawowej kognicji. W sprawie nie zachodzi zatem nieważność postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 1 k.p.c.

Pytanie, czy wskazany przez powódkę stosunek prawny i wynikające z niego prawa i obowiązki rzeczywiście istnieją, jest kwestią materialnoprawną, której rozstrzygnięcie nie rzutuje na ocenę dopuszczalności drogi sądowej. Prawidłowość dokonanej przez Sąd Okręgowy oceny mocy obowiązującej aktów prawnych, z których strony wywodzą swoje racje, jest natomiast elementem kasacyjnej kontroli przeprowadzonej przez ten Sąd subsumcji przepisów do ustalonego stanu faktycznego.

Z treści zaskarżonego wyroku wynika, że warunkiem ustalenia, iż Z. K. przysługuje stosowne roszczenie o utracone wynagrodzenie, jest zakwestionowanie obowiązywania protokołu dodatkowego nr 3 zmieniającego ZUZP. Na

poszczególnych etapach postępowania, spór między pracownicą a pracodawcą koncentrował się wokół obowiązywania tegoż aktu prawnego i rozstrzygnięcie tej kwestii zostało potraktowane przez Sądy obu instancji za zagadnienie zasadnicze i decydujące o wyniku sprawy.

W związku z tym należy wskazać, że autonomiczne akty prawa pracy (art. 9 § 1 k.p.) nie są ogłaszane i fakt ich istnienia jest najczęściej znany tylko podmiotom, które je zawarły lub ustaliły. W rezultacie sędzia nie jest obowiązany znać z urzędu (*ex officio*) treści tych aktów na zasadzie *iura novit curia*. Dlatego stan wiedzy sądu w tym zakresie zależy od inicjatywy dowodowej stron. Wobec tego, istnienie i treść tych aktów należy do podstawy faktycznej orzeczenia, natomiast oceną prawną objęte są kwestie ich obowiązywania (czasowego, przestrzennego, podmiotowego, przedmiotowego), relacji do innych aktów prawnych oraz wykładni (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia: 29 stycznia 2008 r., I PK 196/07, LEX nr 399783 i z dnia 5 maja 2009 r. I PK 6/09, LEX nr 510979).

W procesie o roszczenie ze stosunku pracy ustaleniu obowiązywania wspomnianego protokołu dodatkowego nr 3 do ZUZP, będącego konsekwencją oceny prawnej czynności podejmowanych przez organ rejestracyjny, towarzyszą jednak formalne ograniczenia. Należy mieć na uwadze, że w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 23 maja 2001 r., III ZP 17/00 (OSNP 2001 nr 23, poz. 684), Sąd Najwyższy zajął stanowisko, iż droga sądowa o ustalenie nieważności zakładowego układu zbiorowego pracy po jego rejestracji jest niedopuszczalna. Nie stanowi ono roszczenia, o którym jest mowa w art. 476 § 1 k.p.c., a tym samym nie należy do kategorii spraw cywilnych w rozumieniu art. 1 k.p.c. W uzasadnieniu powołanej uchwały Sąd Najwyższy wskazał, że (...) „wymierzanie sprawiedliwości, do czego zgodnie z Konstytucją RP (art. 175 ust. 1) powołane są sądy, polega na stosowaniu normy prawnej do określonych stanów faktycznych, nie zaś na badaniu prawidłowości ustanowienia aktów normatywnych, a więc kontrolowaniu źródeł prawa i ich tworzenia. Spór dotyczący kompetencji strony do kształtowania treści układu zbiorowego pracy nie jest sprawą z zakresu prawa pracy w pojęciu art. 476 § 1 k.p.c. Przepis ten dotyczy bowiem roszczeń typu cywilnoprawnego (zobowiązaniowego), a nie wszelkich innych możliwych roszczeń, których źródłem są stosunki organizacyjne, administracyjno-prawne, czy wynikające z upoważnienia

do uczestniczenia w tworzeniu aktów prawnych (stosunki normodawcze). Układ zbiorowy pracy jest źródłem prawa w całości i dotyczy to także tzw. postanowień obligacyjnych układu, które nie mogą być identyfikowane ze zobowiązaniami w rozumieniu cywilnoprawnym.” Spod zakresu kognicji sądów pracy wyłączone zostały sprawy o ustalenie nieważności jakiegokolwiek źródła prawa pracy, na przykład o ustalenie nieważności zakładowego regulaminu świadczeń socjalnych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2001 r., I PKN 355/00, OSNP 2003 nr 22, poz. 542).

Skarżąca ma zatem rację o tyle, że wprowadzie przedmiotem niniejszego sporu i rozstrzygnięcia sądowego są roszczenia płacowe powódki, a obowiązywanie protokołu dodatkowego nr 3 do ZUZP stanowi jedynie kwestię materialnoprawną rzutującą na wynik sprawy, jednakże przy ustalaniu mocy wiążącej tegoż aktu Sąd Okręgowy, negując kompetencje i tryb procedowania organu rejestrowego, wykroczył poza ramy swojej kognicji. Konsekwencją tego nie jest jednak nieważność postępowania, lecz ocena trafności zaskarżonego wyroku.

Przechodząc do kolejnego kasacyjnego zarzutu naruszenia przepisów postępowania, to jest obraży art. 398²¹ w związku z art. 386 § 6 k.p.c., należy mieć na uwadze, że w postępowaniu kasacyjnym zastosowanie ma art. 398²⁰ k.p.c., zgodnie z którym sąd, któremu sprawa została przekazana, związany jest wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. Zakres związania sądów powszechnych orzeczeniem Sądu Najwyższego jest węższy niż zakres związania sądu pierwszej instancji wyrokiem sądu apelacyjnego. Pojęcie oceny prawnej użyte w art. 386 § 6 k.p.c. jest bowiem szersze niż pojęcie wykładni prawa. Przez wykładnię prawa należy rozumieć wyjaśnienie treści przepisów prawa. Pojęcie to powinno być rozumiane ściśle, jako wyjaśnienie, objaśnienie, ustalenie znaczenia, sensu interpretowanej przez Sąd Najwyższy normy prawa i nie należy go utożsamiać z dokonaną przez ten Sąd oceną prawną lub stanowiskiem Sądu Najwyższego w konkretnej sprawie. W odniesieniu do sądu drugiej instancji, po uchyleniu jego wyroku i przekazaniu sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania, nie ma bowiem zastosowanie zasada przewidziana w art. 386 § 6 k.p.c. (przed nowelizacją, która weszła w życie w dniu 7 listopada 2019 r.), że sąd pierwszej instancji, którego wyrok został uchylony przez sąd wyższej instancji, jest związany nie tylko oceną prawną, ale również wskazaniemi co do dalszego postępowania sądu drugiej

instancji (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2019 r., I CSK 240/18, LEX nr 2691573). Warto nadmienić, że w obecnym stanie prawnym przepis art. 386 § 6 k.p.c. przewiduje jedynie związanie w zakresie oceny prawnej.

W tym stanie rzeczy, zarzut naruszenia przez Sąd drugiej instancji przepisu art. 386 § 6 w związku z art. 398²¹ k.p.c., przez niepełne wykonanie wytycznych Sądu Najwyższego z wyroku z dnia 28 listopada 2019 r., I PK 167/18, tj. braku rozważenia, czy w świetle obowiązujących przepisów Okręgowy Inspektor Pracy mógł dowolnie zmienić swoje stanowisko wyrażone w powiadomieniu o wykreśleniu protokołu dodatkowego nr 3 do ZUZP, przy pominięciu drogi sądowej oraz czy powódka mogła skutecznie uchylić się od konsekwencji swojego oświadczenia woli na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego dotyczących błędu, należy uznać za bezpodstawny. Tym bardziej, że Sąd drugiej instancji analizował powyższe problemy, a to, czy sformułowane przezeń konkluzje są trafne, jest zupełnie inną kwestią. Trzeba mieć przy tym na względzie, że Sąd Najwyższy nie ułatwił zadania Sądowi Okręgowemu przy ponownym rozpoznawaniu sprawy. W uzasadnieniu wyroku z dnia 28 listopada 2019 r., I PK 167/18, nie dokonał bowiem żadnej wykładni obowiązujących przepisów, na bazie których sformułował zagadnienia prawne pozostawione do rozważenia przez Sąd drugiej instancji, a która to wykładnia pozwoliłaby na prawidłową subsumcję prawa materialnego do ustalonego – po uzupełnieniu postępowania dowodowego - stanu faktycznego.

Przechodząc do kasacyjnych zarzutów naruszenia prawa materialnego, wypada przypomnieć, że Wypada zatem przypomnieć, że wymienione w art. 9 § 1 k.p. układy zbiorowe pracy, zaliczane są do tzw. autonomicznych źródeł prawa pracy, zostały szczegółowo unormowane w przepisach Działu XI Kodeksu pracy. Przepisy tego działu precyzyjnie regulują szereg szczegółowych kwestii, jak rodzaje układów zbiorowych pracy oraz ich strony (art. 238), krąg podmiotów objętych regulacją układową (art. 239), przedmiot (treść) układu (art. 240), obligacyjne postanowienia układowe (art. 241¹), tryb zawierania układów (art. 241² - art. 241⁴), formę tego aktu (art. 241⁵), sposób wyjaśniania treści układów (art. 241⁶), tryb rozwiązywania układów (art. 241⁷), a także wprowadzania zmian do układów zbiorowych pracy (art. 241⁹). W świetle art. 241² k.p., zawarcie układu zbiorowego pracy następuje w trybie rokowań. W myśl zaś art. 241⁹ § 1 k.p. zmiany do układu zbiorowego pracy

wprowadza się w drodze protokołów dodatkowych, do których stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące układów. Zgodnie z art. 241¹¹ § 1 k.p., układ zbiorowy pracy (a zatem także protokół dodatkowy do niego) podlega wpisowi do rejestru prowadzonego: dla układów ponadzakładowych – przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej, a dla układów zakładowych – przez właściwego okręgowego inspektora pracy. Układ zawarty zgodnie z prawem podlega rejestracji w ciągu trzech miesięcy – w odniesieniu do układów ponadzakładowych i jednego miesiąca – w przypadku układów zakładowych (§ 2). Jeżeli postanowienia układu są niezgodne z prawem, organ uprawniony do jego rejestracji może za zgodą stron układu wpisać układ do rejestru bez tych postanowień, albo wezwać strony do dokonania w układzie odpowiednich zmian w terminie 14 dni (§ 3). Jeśli strony układu nie wyrażą zgody na wpisanie układu do rejestru bez postanowień niezgodnych z prawem lub nie dokonają w terminie odpowiednich zmian w układzie, organ uprawniony do rejestracji układu odmawia jego rejestracji (§ 4). W ciągu 30 dni od zawiadomienia o odmowie rejestracji przysługuje odwołanie: stronom układu ponadzakładowego – do Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie, a stronom układu zakładowego – do właściwego dla siedziby pracodawcy sądu rejonowego – sądu pracy. Sąd rozpoznaje sprawę w trybie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym (§ 5). W kontekście powołanych unormowań art. 241¹¹ k.p. rejestracja układu zbiorowego pracy ma podwójne znaczenie: po pierwsze, stanowi potwierdzenie zgodności układu z prawem, jest więc wyrazem uprzedniej kontroli przez organ rejestrujący legalności tego aktu, przy czym organ rejestrujący bada nie tylko zgodność postanowień układu z prawem, ale także to, czy jego strony zostały prawidłowo wyłonione; po drugie, stanowi przesłankę włączenia układu do systemu źródeł prawa pracy. Zgodnie bowiem z art. 241¹² § 1 k.p., układ wchodzi w życie w terminie w nim określonym, jednak nie wcześniej niż z dniem zarejestrowania. Rejestracja jest zatem warunkiem wejścia w życie układu zbiorowego, przez co należy rozumieć, że układ niezarejestrowany nie ma mocy obowiązującej. Tworzy on wprawdzie określone zobowiązania stron układu o charakterze cywilnoprawnym, ale nie ma mocy normatywnej. Związkom zawodowym i pracodawcom nie można bowiem odmówić prawa zawierania określonych porozumień o charakterze zobowiązaniowym, które regulowałyby ich zbiorowe

stosunki pracy. Porozumienia takie nie muszą podlegać rejestracji. Układ niezarejestrowany stanowi porozumienia zbiorowe nieoparte na ustawie.

Ustawą z dnia 9 listopada 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 107, poz. 1127) do art. 241¹¹ k.p. dodano § 5¹ - 5⁵, regulujące procedurę wzruszenia rejestracji układu zbiorowego pracy.

W myśl art. 241 § 5¹ k.p., osoba mająca interes prawny może, w terminie 90 dni od dnia zarejestrowania układu, wystąpić do organu, który układ zarejestrował, z zastrzeżeniem, że został on zawarty z naruszeniem przepisów o zawieraniu układów zbiorowych pracy. Zastrzeżenie powinno być złożone na piśmie i zawierać uzasadnienie. Nie chodzi tutaj o zastrzeżenia dotyczące treści samego układu, ale odnoszące się do procedury jego zawarcia, np. braku powiadomienia o inicjatywie rokowań wszystkich organizacji związkowych reprezentujących pracowników, dla których układ miał być zawarty, pominięcia w rokowaniach organizacji związkowej, która była uprawniona do udziału w nich, zastosowania krótszego niż ustalony okres przystąpienia związków zawodowych do rokowań, zawarcia układu przez związek zawodowy nieuczestniczący w negocjacjach. Osobą mającą interes w zgłoszeniu zastrzeżeń jest zaś każdy uczestnik układu, a także organizacja związkowa, której nie powiadomiono o inicjatywie podjęcia rokowań, którą pozbawiono udziału w negocjacjach, jak również pracodawca objęty ponadzakładowym układem zbiorowym pracy.

Stosownie do art. 241 § 5² k.p., organ rejestrujący w ciągu 14 dni po otrzymaniu zastrzeżenia, o którym mowa w § 5¹, wzywa strony układu do przedstawienia dokumentów i złożenia wyjaśnień niezbędnych do rozpatrzenia zastrzeżenia. Jak wynika z § 5³ cytowanego artykułu, w razie stwierdzenia, że układ został zawarty z naruszeniem przepisów o zawieraniu układów zbiorowych pracy, organ rejestrujący wzywa strony układu do usunięcia tych nieprawidłowości, chyba że ich usunięcie nie jest możliwe. Ponadto, w razie gdy: 1) strony układu nie przedstawią w wyznaczonym terminie, nie krótszym niż 30 dni, dokumentów i wyjaśnień, o których mowa w § 5² lub 2) strony układu w wyznaczonym terminie, nie krótszym niż 30 dni, nie usuną nieprawidłowości, o której mowa w § 5³, lub usunięcie tej nieprawidłowości nie jest możliwe - organ rejestrujący wykreśla układ z rejestru układów. Warunki umów o pracę lub innych aktów stanowiących podstawę

nawiązania stosunku pracy, wynikające z układu wykreślonego z rejestru układów, obowiązują jednak do upływu okresu wypowiedzenia tych warunków. Przepis § 5 stosuje się odpowiednio (art. 241¹¹ § 5⁴ k.p.).

Godzi się podkreślić, że wynikająca z powołanych przepisów procedura wykreślenia układu z rejestru dotyczy także protokołów dodatkowych.

W rozpoznawanej sprawie bezspornym jest, że do obowiązującego u pozwanego pracodawcy Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników E. Sp. z o.o. w B. z dnia 4 grudnia 2003 r., wpisanego przez Okręgowego Inspektora Pracy w Ł. do rejestru zakładowych układów zbiorowych pracy w dniu 23 marca 2004 r., wprowadzono zmiany protokołem dodatkowym nr 3 z dnia 15 grudnia 2014 r., zarejestrowanym przez tegoż Okręgowego Inspektora Pracy w dniu 23 stycznia 2015 r. W związku z wejściem w życie wspomnianego protokołu dodatkowego, powódka Z. K. zawarła z pozwaną spółką porozumienie zmieniające z dnia 13 lutego 2015 r., dostosowujące warunki wynagradzania powódki do nowych przepisów płacowych. Istota niniejszego problemu sprowadza się do pytania, czy została wszczęta wynikająca z art. 241¹¹ § 5¹ - 5⁵ k.p. procedura wykreślenia protokołu dodatkowego nr 3 do ZUZP i czy – zważywszy na treść przytoczonej wyżej korespondencji Okręgowego Inspektora Pracy w Ł. ze stronami układu oraz reprezentowanym przez powódkę związkiem zawodowym – protokół ten został ostatecznie wyrejestrowany, czy też nadal figurował w rejestrze w okresie objętym żądaniem pozwu.

Sąd Okręgowy ponownie rozpoznając sprawę, ustalił, że strony Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników E. Sp. z o.o. w B. nie skorzystały z formalnej drogi odwoławczej od wykreślenia protokołu nr 3 do ZUZP. Pisma składane przez strony układy nie zostały zakwalifikowane jako odwołanie. Z ustaleń faktycznych Sąd drugiej instancji wynika ponadto, że w dniu 13 sierpnia 2015 r. Okręgowy Inspektor Pracy w Ł., po rozpatrzeniu wniosku stron Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy z dnia 7 sierpnia 2015 r. o „cofnięcie decyzji” o wykreśleniu protokołu dodatkowego nr 3, wydał kolejne powiadomienie, którym pozostawił w mocy powiadomienie Okręgowego Inspektora Pracy w Ł. z dnia 23 stycznia 2015 r. o wpisaniu w dniu 23 stycznia 2015 r. do rejestru układów protokołu dodatkowego nr 3 do ZUZP Nr [...] zawartego w dniu 15 grudnia 2014 r., co oznaczać miało, iż

postanowienia tego protokołu podlegają dalej stosowaniu od dnia jego zarejestrowania, tj. od dnia 23 stycznia 2015 r.

Ustalając treść i obowiązywanie Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników E. Sp. z o.o. w B., Sąd Okręgowy przyjął, że protokół nr 3 do tego aktu został wykreślony przez organ rejestracyjny. Skoro strony układu zbiorowego pracy nie skorzystały - w trybie i na podstawie przepisów regulujących procedurę odwoławczą - z prawa do zakwestionowania decyzji Okręgowego Inspektora Pracy o wykreśleniu tegoż protokołu z rejestru układów z dniem 10 lipca 2015 r., to tym samym wykreślenie protokołu dodatkowego stało się prawomocne, a to oznacza, że jego postanowienia poczynając od dnia 10 lipca 2015 r. zostały zastąpione przez dotychczasowe regulacje płacowe zawarte w ZUZP obowiązującym do dnia 23 stycznia 2015 r., a które weszły w życie z mocy samego prawa normując korzystniej zasady wynagradzania powódki.

Sąd drugiej instancji uznał, że cytowane wyżej powiadomienie Okręgowego Inspektora Pracy z dnia 13 sierpnia 2015 r. nie może wywoływać żadnych skutków prawnych, gdyż nie znajduje ono oparcia w obowiązującym prawie. Uznanie podjętej przez organ rejestracyjny czynności w zakresie rejestracji protokołu dodatkowego nr 3 do ZUZP za nieopartej na przepisach prawa nie stanowi ustalenia faktycznego, lecz ocenę prawną. Tym samym Okręgowy dokonał analizy zgodności z prawem czynności prowadzącej do rejestracji układu zbiorowego pracy. Którego częścią składową jest protokół dodatkowy, tj. objął sporem materię zastrzeżoną dla procedur opisanych w art. 241¹¹ k.p.

Trzeba pamiętać, że procedura rejestrowania układów zbiorowych pracy jest elementem trybu stanowienia prawa, a nie wydawaniem decyzji administracyjnej (W. Sanetra [w:] J. Iwulski, W. Sanetra: Kodeks pracy. Komentarz, wyd. III, Warszawa 2013). Powiadomienia Okręgowego Inspektora Pracy nie są decyzjami administracyjnymi, lecz oświadczeniami wiedzy o dokonaniu przez organ rejestrowy czynności materialno-technicznej wymaganej przez prawo (rejestracji bądź wyrejestrowaniu układu zbiorowego pracy) stosownie do procedury przewidzianej w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 4 kwietnia 2001 r. w sprawie trybu postępowania w sprawie rejestracji układów zbiorowych pracy, prowadzenia rejestru układów i akt rejestrowych oraz wzorów klauzul rejestracyjnych

i kart rejestrowych (Dz.U. Nr 34, poz. 408). Ewentualne nieprawidłowości w podejmowanych przez Okręgowego Inspektora Pracy czynnościach rejestrowych nie mogą prowadzić do podważenia w procesie o indywidualne roszczenia ze stosunku pracy mocy obowiązującej zarejestrowanego układu zbiorowego pracy oraz protokołów dodatkowych do niego. Jeśli zatem protokół dodatkowy nr 3 do Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników E. Sp. z o.o. w B. pozostał wpisany w rejestrze, to błędne jest stanowisko Sądu Okręgowego, iż utracił on moc z dniem 10 lipca 2015 r. i od tej daty obowiązuje u pozwanej ZUZP w brzmieniu sprzed jego zmiany dokonanej tymże protokołem dodatkowym, a jego postanowienia – jako korzystniejsze dla powódki od wynikających z porozumienia zmieniającego z dnia 13 lutego 2015 r. – zastępują w myśl art. 18 § 1 i 2 k.p. postanowienia tegoż porozumienia.

W tym stanie rzeczy za trafny należy uznać kasacyjny zarzut naruszenia prawa materialnego dotyczący art. 241¹¹ § 5³ i § 5⁴ oraz art. 241¹¹ § 5 k.p. w zakresie, w jakim Sąd Okręgowy dopuścił się oceny prawnej obowiązywania układu zbiorowego pracy przez badanie zgodności z prawem czynności podejmowanych przez organ rejestrowy, przy całkowitym pominięciu stanowiska przedstawionego przez Okręgowego Inspektora Pracy w powiadomieniu z dnia 13 sierpnia 2015 r. i nierozstrzygnięcie w świetle tego stanowiska, czy protokół nr 3 do ZUZP został zarejestrowany czy wykreślony z rejestru.

Dopiero jednoznacznie ustalenie faktyczne obowiązywania protokołu dodatkowego nr 3, po rozważeniu całokształtu czynności formalnych podjętych przez organ rejestracyjny, daje możliwość oceny prawidłowości subsumpcji zastosowanych przez Sąd drugiej instancji przepisów.

Warto zatem przytoczyć treść art. 18 § 1 k.p., który stanowi, że postanowienia umów o pracę oraz innych aktów, na których podstawie powstaje stosunek pracy, nie mogą być mniej korzystne dla pracownika niż przepisy prawa pracy. Istotą regulacji art. 18 § 1 i 2 k.p. jest zatem zagwarantowanie nienaruszania umową o pracę standardów wynikających z przepisów prawa pracy, przy równoczesnej swobodzie stron w kształtowaniu w umowie warunków zatrudnienia w sposób korzystniejszy dla pracownika. W konsekwencji normy prawne konstruowane z przepisów prawa pracy

mają, co do zasady, charakter jednostronnie bezwzględnie obowiązujący (semiimperatywny), czyli dopuszczają odstępstwa jedynie na korzyść pracowników.

Bezwzględnie obowiązujące na korzyść pracownika są zarówno przepisy Kodeksu pracy, jak i innych ustaw i aktów wykonawczych określających prawa i obowiązki pracowników i pracodawców, a także postanowienia układów zbiorowych pracy, regulaminów i statutów, zaś sankcją za naruszenie zasady uprzywilejowania pracownika są - w myśl art. 18 § 2 - nieważność takich postanowień oraz automatyczne zastąpienie ich przepisami korzystniejszymi dla pracownika. Nieważna jest więc zmiana warunków pracy i płacy wynikających z indywidualnych umów o pracę, jeśli autonomiczne źródło prawa pracy zawiera korzystniejsze dla pracownika uregulowania (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2014 r., I PK 312/13, LEX nr 1493234).

Sąd drugiej instancji nie odniósł się wprost do wskazanych przepisów, mimo że są niezbędne dla oceny skuteczności czynności prawnej powódki i strony pozwanej, tj. porozumienia zmieniającego warunki pracy i płacy. Wprawdzie Sąd Okręgowy wskazuje na korzystniejszość wynikających z ZUZP sprzed jego zmiany protokołem dodatkowym nr 3 warunków wynagrodzenia, to jednak ocena taka może być dokonana dopiero po ustaleniu obowiązujących „przepisów prawa pracy”, a więc po ustaleniu, czy protokół ten został ostatecznie wykreślony z rejestru i tym samym utracił moc prawną, co w świetle uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie zostało wyjaśnione w sposób wyczerpujący.

Podsumowując, Sąd drugiej instancji ponownie rozpoznając sprawę, powinien uwzględniając całokształt zgromadzonego materiału dowodowego i jednoznacznie ustalić, czy doszło do wykreślenia spornego protokołu dodatkowego nr 3 do ZUZP z rejestru, czy też protokół ten jest nadal zarejestrowany. Dopiero po dokonaniu tych ustaleń Sąd Okręgowy będzie mógł stwierdzić, jakie skutki prawne wywołuje porozumienie zmieniające warunki pracy i płacy zawarte między powódką a stroną pozwaną w kontekście unormowania art. 18 § 1 i 2 k.p. oraz czy w przypadku braku podstaw do zastosowania tego przepisu, apelująca może uchylić się od skutków prawnych oświadczenia woli z powołaniem się na jego wady.

Trzeba przy tym zauważyć, że wprawdzie Z. K. mogłaby uchylić się od skutków prawnych zawartego porozumienia z uwagi na wady oświadczenia woli w

postaci błędu lub groźby bezprawnej, jednakże Sąd drugiej instancji uznał podjętą przez powódkę próbę za bezskuteczną w świetle art. 83 i art. 86 k.c. w związku z art. 300 k.p., oddalając powództwo o zasądzenie wyrównania wynagrodzenia za okres do dnia 10 lipca 2015 r.

Wobec dokonania przez Sąd drugiej instancji subsumcji prawa materialnego do niedostatecznie ustalonego stanu faktycznego, Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹⁵ § 1 oraz art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł o uchyleniu zaskarżonego wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania.

r.g.

[ms]